

UČITELJSKI TOVARŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja vsak mesec po celi polji. Velja za celo leto v tiskarnici in po pošti 1 gld. 50 kr. nov. dn., za pol leta 80 kr. nov. dn.

Tečaj I. V Ljubljani 1. velikega serpana 1861. List 8.

Koliko računskih načinov naj se pri začetnem nauku o računanju ali rajtanju razločuje in vadi.

Po navadi se šteje čvetero računskih načinov. Tudi jaz ne mislim tega splošnega pravila ovreči in kaj novega začeti; vendar bi rad učiteljem po ljudskih šolah pokazal, kako naj se sploh ravná s števili, da bi se ne zgrešila naravna pot, in da bi bil ta nauk razumljiv in otrokom koristen.

Če premislimo 4 rajtbe, namreč soštevanje, odštevanje, množenje in deljenje po njihovem pravem pomenu, vidimo, da se po njih števila spreminjajo; — po soštevanji in množenji se dano število pomnoži ali povekša, po odštevanji in deljenji se pa zniža ali pomanjša. Tedaj bi bilo vse računanje, s katerim se pečamo, le premenjenje števil, ali pomnoženje, ali pomanjšanje. Vendar ni tako. Med praktičnimi nalogami računstva so tudi take, pri katerih se števila ne spreminjajo, temuč se le primerjajo, pri katerih tedaj preudarjamo, katero število je večje; in ako te primerjavne naloge bolj na tanko pregledamo, vidimo, da se to primerjanje ravno tako, kakor množenje in zniževanje na dvojno vižo opravlja, ker prvič se mora povedati, za koliko je število večje memo števila, — drugič pa: za kolikrat je večje ali manjše.

Pervikrat iščemo razločka, drugo pa, kolikrat je število v številu zapopadeno.

Ako tedaj te imenovane rajtbe prištevamo k navadnim štirim, imamo skup 6 rajtb. Imenujmo jih 6 računskih opravil, da se ločijo od unih 4 poglavitnih rajtb. Ker se pa odštevanje

od iskanja razločka, kakor tudi razštevanje od iskanja zapopadka v teoriji ne loči, se te opravila med sabo premené, če se zavoljo tega ložeje in pripravnejše rajta. Zato se tukaj po dvoje opravil, ker se ravno tisti odgovor dobi, le v eno strinja, ali to so le umetniške pota. Prosta pamet vse drugače misli, in si išče naravnih potov. To se naj ložeje spozná iz praktičnih nalog in djanskih izgledov. Otrokom praviti od 6 rajtb bi ne bilo kaj prikladno; zadosti je, da jih le djansko rabijo.

Po teh splošnih opombah bomo posamezno dokazovali, kako in zakaj se moramo ozirati na vseh 6 opravil, ako hočemo, da bo računski nauk dobro vredjen; po tem bomo pa tudi pokazali, kako da se deloma eno z drugim strinjajo, tako, da poslednjič, kadar z večimi števili računimo, le še čvetero opravil razločujemo. Zraven bomo tudi vidili, da veliko tistih, ki mislijo, da pri številstvu le 4 rajtbe rabijo, jih resnično 6 rabijo, dasiravno ne vedo.

Kar se tiče naj pred teh 3 opravil, namreč: doštevanja, odštevanja in razločenja, katero skupaj sliši, se poslednje dvoje opravil (odštevanje in razločenje) zavoljo doštevanja med sabo loči. Če pa hočemo ta razloček po doštevanji spoznati, vzemimo doštevanje v tisti goli obliki, kakoršna je pri drugih računskih opravilih, da se namreč število za število povekša. Na navadne naloge, kakoršne se nabajajo pri soštevanji s številkami ne smemo misliti, ker te so sestavljene naloge. Kadar iz glave soštevamo, v resnici le doštevamo, ker se le od dveh števil govori. Ako je nauk vredjen in temeljit, se število, katero se prišteva, razloči od števila, h kateremu se prišteva.

Naloga je, postavim: Janez ima 7 kr., Tone jih ima 9 več; koliko jih ima Tone? — Učeniku ne sme tukaj vse eno biti, ali bo učence teh 7 kr., ktere ima Janez k Tonetovim 9 kr. prišteval, ampak mora paziti, da učenec Janezovih 7 kr. za 9 povekša, ali kar je vse eno, k 7 prišteva 9. — Pri takih nalogah se morate dani števili, — imenujmo ji poglavitno število in doklado, — ravno tako na tanko razločevati, kakor pri množenji množenec in množivec; razločevati se morate, dasiravno se odgovor ne spremeni, če se med sabo premenite. Ako se v kaki nalogi poglavitno število in doklada posebej ne ločita, se vzame število, katero se popred imenuje, za poglavno število, in drugo za doklado. Pri nalogi: Koliko je 48 in 7? — je tedaj 48 poglavno število in 7 je doklada ali število za kolikrat

se mora 48 povekšati. Če pa rajtamo, koliko je 7 in 48, je 7 poglavno število in 48 doklada. Tudi pa se morete te števili premeniti, ako je priložno, tedaj se tukaj more reči: 7 in 48 je toliko kakor 48 in 7. To pa naj se tako vravnjuje, da se učenci primerjanja popolnoma zavedó.

(Dalje prih.)

T e ě n o u ě i l o.

O b l e k a.

S n o v a. Suknja, plajšć, životnik, hlaće, ruta za vrat, ovratnik, nogovice, srajca, hlačniki, rokovice, klobuk, kapa, čepa, čevlji, škornje, žepna ruta.

U ě b a. Suknja je oblačilo. Kdo naredi sukňo? Iz česa? Iz česa še? Suknja ima koler, spreduje dele, rokave, stan in život. Suknja se zapnë; s čim? Gumbi ali knofi so koščeni, nekteri so prevlečeni, nekteri so svitli, beli, rumeni i. t. d. Suknja pokriva zgornji del života. Suknje so kmečke in gosposke. Včasi oblečemo tudi dve sukňji; kdaj? zakaj? Kakšen je jopić? — Plajšć ogernemo čez druge oblačila; kdaj? zakaj? Plajšć je kratek ali dolg, z rokavi ali brez rokavov. Ktere oblačila pa oblačimo tudi še namesti plajšća? — Životnik ali podjopić ima spreduji in zadnji del in koler, — rokavov pa nima. **Z** životnikom si pokrívamo persi. — Hlaće nam pokrívajo spodnji život. Imajo dve hlačnici, ktere ste dolgi ali kratki. Hlaće so suknene, pisane, pertene, jernihaste i. t. d. — Ruta za vrat je černa, bela ali pisana, volnata, svilnata ali iz kake druge robe. — **Z** ovratnikom se vrat ovije; kdaj? — Nogovice so pletene ali tkane. Kdo plete nogovice? Iz česa? Nogovice privezujemo s podvezicami. Kratkim nogovicam pravimo žoki. — Srajca je navadno iz platna. Kdo jo naredi? Srajco oblačimo na goli život pod druge oblačila. Srajca mora biti večkrat oprana. S hlačniki imamo hlaće pripete. — Včasi tudi rokovice na roke natakemo; kdaj? zakaj? Rokovice so iz usnja, iz volne i. t. d. So černe, rumene, rujave, pa tudi bele. Imajo pet perstov, pa so tudi take, ki imajo štiri perste skupaj in pale posebej. — Klobuk pokrívamo na glavo. Ima štulo in kraje, in je iz klobučine. Klobuki so nizki in visoki, z ozkimi ali s širokimi kraji. Dečki dev-